

van 't Hofje van Nieukoop, sedert het genootschap *Pulchri Studio* die woning verlaten had, als atelier betrokken. Uit een vorige beschrijving, in mijn studie over P. de Josselin de Jong in dit maandschrift, zal de lezer zich wellicht herinneren het imposante van deze deftige, hooge halle met haar mooi licht en rustige tot werken stemmende omgeving. De vroolijke Hollandsche schilder was daar zoo recht thuis in die artistieke omgeving. De bril op den neus, een mutsje op het hoofd, palet en schilderstok in de hand, vlug in 't debiteeren van een snedigen zet of een jolig verhaal, kon hij zich het genoeg niet ontzeggen om anderen in een prettige stemming te brengen. Artz was tijdens mijn bezoek bezig aan zijn inzending voor de Parijsche tentoonstelling. Hij legde de laatste hand aan het schilderij „Moeder's troost”, dat de bezoekers van de afdeling Nederland in 1889 te Parijs, zich ongetwijfeld nog zullen herinneren. Een schamel binnenhuis met prachtige diepe tonen van een gedempt licht rondom de beide figuren: een treurende weduwe aan de tafel gezeten, het hoofd in de hand, de andere omklemd houdende een op de tafel zittend meisje. Het was een schilderij door en door Hollandsch van opvatting, met veel meer sentiment in de voorstelling dan men van Artz gewoon was. Hij had zich evenals Israëls, Blommers, Sadée en Elchanon Verveer, bij voorkeur toegelegd op het Hollandsche duin en daar het visschersleven bespied, in de huiskamer en in de open lucht. Maar hij deed het met een geheel eigene en karakteristieke persoonlijkheid, die hem tot den meest Hollandschen van alle genreschilders stempelde. Slechts zelden ontmoet men in een werk van Artz het sentiment van Israëls, het mysterieuse in de onstoffelijke kleur, dat den toeschouwer veel meer aangrijpt dan de werkelijkheid. Artz maakte de werkelijkheid niet tot een gedicht, maar gaf een stuk proza, geadeld door den geest des kunstenaars. Zelfs in zijn vrijerijen tusschen Scheveningsche deerns en opgeschoten boerenjongens was de poëzie dikwijls ver van huis en illustreerde hij de werkelijkheid niet met onnatuur en onwaarheid. Hij zag zijn menschen te Scheveningen en te Katwijk zooals zij zijn, rustig en kalm, zonder harts-tochtelijke gebaren of tragische smart. Er bleef buiten die figuren, waarvan tekening en modélé altijd den ervaren meester verrieden, toch nog genoeg toon en kleur, licht en donker over, om zonder in het sentimenteele te vervallen, het werk tot een waar kunstwerk te stempelen. Het zij de schilder het huiselijk tafereel maalde van eenvoudige boerenluidjes aan den maaltijd of aan 't huiswerk, hetzij hij in de open lucht een jonge deern schilderde, breiende tusschen de vale helmplanten in 't blonde duin, het bleef altijd de gezonde realiteit en hij noemde altijd de dingen bij hun naam.

De onderstelling is niet gewaagd, dat een langer leven de eerlijke kunst van Artz nog tot grootere volkomenheid zou hebben gebracht. Van alle Hollandsche schilders uit de laatste helft dezer eeuw was Artz misschien het meest verwant aan de beroemde zeventiende eeuwsche artisten, die ook zoo volkomen eerlijk waren in hun kunst.

Om deze uitspraak te staven, herinner ik aan een drietal voorname werken van Artz: „Aardappelrooien”, thans deel uitmakende van het kabinet